

Roll No.

Total Pages : 03

MDQ/D-23

6614

SANSKRIT LITERATURE

Paper : XIV/SKT-SC-304-D

Group-D

Kavyam Kavyashastrasya Cha Itihasah

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. संक्षेपेण उत्तरत—

4×4=16

- (क) नलस्य कथा कम् अवधीरयति ?
- (ख) नैषधीयचरिते काः ईतयः ?
- (ग) यमः कस्य पुत्रोऽस्ति ?
- (घ) विश्वनाथस्य परिचयं लिखत ।

2. काव्यसौष्टवनिर्देशपुरस्सरं श्लोकद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्येयम्— 2×8=16

- (क) निपीय यस्य क्षितिरक्षिणः कथां
तथाद्रियन्ते न बुधाः सुधामपि ।
नलः सितच्छत्रितकीर्तिमण्डलः
स राशिरासीन्महसां महोज्ज्वलः ॥
- (ख) अधीतिबोधाचरणप्रचारणै—
देशाश्चतस्रः प्रणयन्नुपाधिभिः ।
चतुर्दशत्वं कृतवान् कुतः स्वयं
न वेदम् विद्यासु चतुर्दशस्वयम् ॥

(5-27/8) L-6614

P.T.O.

(ग) अयं दरिद्रो भवितेति वैधसीं
लिपिं ललाटेऽर्थिजनस्य जाग्रतीम् ।
मृषा न चक्रेऽल्पितकल्पपादपः
प्रणीय दारिद्र्यदरिद्रतां नृपः ॥

3. काव्यसौष्टवनिर्देशपुरस्सरं सप्रसङ्गं श्लोकद्वयं संस्कृतेन व्याख्येयम् –
2×8=16

(क) फलानि पुष्पाणि च पल्लवे करे
व्योऽतियातोद्गतवातवेपिते ।
स्थितैः समादाय महर्षिवार्धका-
द्वने तदातिथ्यमशिक्षि शाखिभिः ।
(ख) पदे पदे सन्ति भटाः रणोद्भटाः
न तेषु हिंसारस रण्य पूर्यते ।
धिगीदृशं ते नृपतेः कुविक्रमं
कृपाश्रये यः कृपणे पतत्रिणि ॥
(ग) ममैव शोकेन विदीर्णवक्षसा
त्वया विचित्राङ्गि विपद्यते यदि ।
तदास्मि दैवेन हतोऽपि हा हतः
स्फुटं यतस्ते शिशवः परासवः ॥

4. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रसङ्गपूर्वकं व्याख्या कार्या – 2×8=16

(क) प्रयान्तं च तं देवो हर्षः कतिचित्प्रयाणकानि तुरङ्गमैरनुवव्राज ।
प्रविष्टे च कैलासप्रभाभासिनीं ककुभं भ्रातरि वर्तमानो नवे
वयसि विक्रमरसानुरोधिनि केसरिशरभशार्दूलवराहबहुलेषु तुषारशैलो
पकण्ठेषूकण्ठमानदेवताकटाक्षांशुशारित शरीरकान्तिः क्रीडन् मृगयां
मृगलोचनः कतिपयान्यहानि बहिरेव व्यलम्बत। चकार
चाकर्णान्ताकृष्टकर्मुकनिर्गतभासुरभलवर्षी स्वल्पीयोभिरेव दिवसैर्निः
श्वापदान्यरण्यानि ।

(ख) प्रबुद्धस्य चास्य मुहुर्मुहुर्दक्षिणेतरमक्षि पस्पन्दे गात्रेषु चाकस्मादेव
वेपथुर्विपप्रथे । निर्निमित्तमेवान्तर्बन्धन स्थानाच्चचालेव हृदयम् ।
अकारणादेव चाजायत गरीयसी दुःखासिका । किमिदमिति च
समुत्पन्न विविधविकल्पविमथितमतिरपगतधृतिश्चिन्तावनमितवदनः
स्मिततारकेषा चक्षुषा समुद्भिद्यमान स्थलकमलिनीवनामिव चकार
चकोरेक्षणः क्षणं क्षोणीम् । अनि च तस्मिन् शून्येनैव च चेतसा
चिक्रीड मृगयाम् ।

(ग) दृष्ट्वा च पूर्वनिमित्तपरम्पराविर्भावितभीतिभिरभिद्यत हृदयेन ।
कुरङ्गकस्तु कृतप्रणामः समुपसृत्य प्रथममाननलग्नं विषादमुपनिन्ये,
पश्चाल्लेखम् । तं च देवो हर्षः स्वयमेवादायावाचयत् ।
लेखार्थेनैव च समं गृहीत्वा हृदयेन सन्तापमवग्रहरूपोऽभ्यधात्-
'कुरङ्गक ! किं मान्द्यं तातस्य ? इति ।

5. अधोलिखितेषु कस्यचिद् एकस्य परिचयपूर्वकं साहित्ये योगदानं
विवेचयत- 16

(क) मम्मटः
(ख) भामहाचार्यः
(ग) दण्डी ।